

Het hoofdkussenboek

[1] IN HET VOORJAAR gaat er niets boven het ochtendgloren. Geleidelijk wordt het lichter, de bergkammen krijgen een zachtrode glans, purperen wolkenlierten glijden aan de hemel voorbij.

's Zomers spannen de nachten de kroon. Over maneschijn hoef ik het niet eens te hebben, en op donkere nachten schieten er volop glimwormen heen en weer. Als er maar een of twee opvliegen, zachtjes glanzend, is dat óók heerlijk. Zelfs regenbuien hebben hun charme.

In de herfst de avonden. Wanneer de stralende zon is weggezonden tot aan de bergkim, is het zelfs aandoenlijk om kraaien naar hun nest te zien vliegen in groepjes van drie of vier... en dan weer twee of drie... Nog prettiger is een vlucht wilde ganzen, als stipjes zo klein. En het ruisen van de wind, of het zingen van de insecten als de zon onder is—daar zijn geen woorden voor!

In de winter de vroege morgen. Als het sneeuwt is dat te heerlijk voor woorden, en ook als er stralend witte rijp ligt, maar zelfs op bitterkoude dagen wanneer dat niet het geval is, haasten de paleisbedienden zich om vuren aan te steken en lopen ze heen en weer met houtskool: een aanblik die het seizoen wonderwel past. Tegen de middag, als de kou begint af te nemen, blijft er in de stoven alleen nog witte as over, wat er bepaald niet aangenaam uitziet.

[2] DELEN VAN HET jaar: de eerste maand, de derde maand, de vierde maand, de vijfde maand; de zevende, achtste en negende maand; de elfde en de twaalfde maand. Door de wisselende seizoenen hebben die allemaal hun charme, het hele jaar door.

[3] OP DE EERSTE dag van het nieuwe jaar is er een wonderlijk heldere hemel en hangt er lentenevel in de lucht. Iedereen aan het hof besteedt de grootste aandacht aan kleding en vóórkomen; ze feliciteren Zijne Majesteit en wensen elkaar het beste: des te heerlijker omdat alles anders is dan anders.

Op de zevende dag worden er jonge scheuten¹ geplukt op de plekjes waar de sneeuw is weggesmolten, en het is grappig dat er zo'n drukte wordt gemaakt om die frisgroene plantjes, die je normaal gesproken niet zo dichtbij aantreft. Hoge edelen die niet op het paleis verblijven maken hun koetsen piekfijn in orde om naar de witte paarden te komen kijken.² Wanneer zo'n koets over de drempel van de binnenpoort wordt getrokken, stoten de ingezetene dames met hun hoofden tegen elkaar; hun kammen vallen uit hun haar, en als je niet oppast vallen ze kapot. Het gelach is niet van de lucht – wat ik ook weer kostelijk vind. Bij het wachthuisje van de paleiswacht van Links staan een heleboel edelen van hoge rang die de bogen van de wachters grijpen om al lachende de paarden aan het schrikken te maken. Als je dan door de blinden van de koets naar buiten tuurt, zie je daar tuinschermen waarachter paleisbedienden en hofdames in de weer zijn – heerlijk om te zien! Wat voor mensen zijn het toch maar die zich zomaar thuis voelen op het paleis met zijn negen poorten, vraag je je af, maar als je daar eenmaal binnen bent, zie je alles van dichtbij: onder hun make-up hebben de paleiswachters een wel erg donkere huid, en waar het blanketsel verdwenen is, lijken het net kale plekken in de sneeuw, wat

1. De jonge scheuten werden gegeten om ziekte af te weren.

2. Naar Chinees voorbeeld werden er eenentwintig witte paarden voor de keizer geparadeerd.

ik heel lelijk vind; ook steigerende paarden vind ik doodeng, zodat ik me maar gauw terugtrek in het binnenste van de koets, vanwaaruit je haast niets meer kan zien.

Op de achtste geniet ik van het heel bijzondere geratel van de koetsen van de edelen die komen bedanken voor de nieuwe benoemingen.

Op de vijftiende wordt Zijne Majesteit vollemaangruwel voorgezet, waarna de hofdames, hoog en laag, elkaar achternazitten met roerstokken die ze voor elkaar verstoppert, en het is grappig om te zien dat ze voortdurend achterom kijken om toch maar geen klappen te krijgen.¹ Als iemand toch een klap weet uit te delen – vraag mij niet hoe! – heerst er algemene hilariteit, al hoeft het niet te verbazen dat het slachtoffer op haar neus kijkt.

Wanneer een kersverse echtgenoot naar het paleis vertrekt, grijpen de dames in huis hun kans. Eentje van hen kijkt vinnig om zich heen en denkt: ik zal u eens te pakken nemen! Gespannen wacht zij in de schaduw het juiste moment af, terwijl de anderen moeten lachen, want ze hebben haar wel door. Boos gebaart zij dat ze zich stil moeten houden, maar haar meesteres heeft niets in de gaten en verroert geen vin. ‘Mag ik even...?’ zegt de dame; ze schiet op haar meesteres af, geeft haar een tik en slaat op de vlucht, waarna iedereen in lachen uitbarst. De echtgenoot neemt er geen aanstoot aan maar moet zelf ook lachen. De vrouw des huizes is niet erg geschrokken, maar ze bloost een beetje, wat erg charmant overkomt. Als dames zo tekeergaan, worden heren ook wel eens geraakt. Het is grappig om te zien dat de slachtoffers soms om de een of andere reden boos worden, in tranen uitbarsten en de ander uitschelden voor alles wat lelijk is. Op deze dag laten zelfs de meest verheven ingezetenen van het paleis zich gaan en doen mee.

Ten tijde van de voorjaarsbenoemingen hangt er een bijzondere sfeer in het paleis. Het sneeuwt en het is ijskoud,

1. Volgens een oud bijgeloof zouden vrouwen die met zo'n roerstok een klap op de dijen kregen een jongetje baren.

maar hovelingen van de vierde of vijfde rang lopen heen en weer met hun verzoekschriften. Zij die er jong en energiek uitzien wekken groot vertrouwen, maar je hebt ook grijsaards die een beroep doen op omstanders, of die hofdames benaderen en volop hun eigen lof zingen, zonder te bevroeden dat de jongere dames hen na-apen en hen uitlachen achter hun rug. ‘Doet u eens een goed woordje voor mij,’ smeken ze, ‘ook bij Hare Majesteit!’ Allemaal goed en wel als ze hun benoeming ook hálén – maar erg zielig als dat niet lukt.

De derde dag van de derde maand¹ is een lentedag vol zachte zonneshijn. De perziken beginnen net te bloeien, en de wilgen zijn natuurlijk op hun best. De wilgenknoppen zijn een lust voor het oog zolang ze in hun cocon zitten, maar als ze opengaan, vind ik ze lelijk.

Een feestelijk bloeiende kersentak afbreken en in een lange vaas zetten – dát is pas heerlijk! Vooral wanneer een bezoeker – een broer van Hare Majesteit bijvoorbeeld, of een andere hoveling van hoge rang – daar vlakbij gaat zitten voor een gesprek, gekleed in een kersenbloesemkleurig gewaad waaruit de mouwen van zijn onderkleed naar buiten steken.

De vierde maand is wel heel bijzonder, dankzij het Kamo-feest.² De hogere adel en de hovelingen vallen dan enkel van elkaar te onderscheiden door de donkerte van hun bovengewaad. Daaronder dragen zij allemaal hetzelfde wit, wat een heerlijk verfrissend effect heeft. De bomen hebben nog niet al te veel blaadjes; al het groen is nog zalig fris; de lucht, die niet wordt vertroebeld door lentenevel of herfstmist, ziet er zonder meer schitterend uit; en wat is het een genot om ’s avonds, als er wat wolken komen opzetten, of ’s nachts, alvast de kleine koekoek te horen – heel ver en zo zacht dat je je afvraagt of je oren je niet bedriegen.

1. De dag van het Perziken-feest.

2. Het Kamo-feest, in het midden van de vierde maand, was het voorname shinto-feest van het jaar. Het werd gekenmerkt door een feestelijke optocht naar de gelijknamige schrijnen ten noorden van de hoofdstad, die door tal van edelen werd gadegeslagen.

Wanneer het feest naderbij komt, zie je tot je vreugde allerlei lieden heen en weer lopen met dicht opeengepakte rollen okergele of purperen zijde. Geschakeerde kleuren, of stoffen met een vlekkenpatroon, bieden een meer bekoorlijke aanblik dan gewoonlijk.

De kleine meisjes hebben hun haar al laten wassen en zien er heel keurig uit, maar sommigen dragen nog alledaagse kleren die haast uit elkaar vallen. Opgewonden roepen ze: ‘Maak de riempjes van mijn sandalen eens vast!’ of: ‘Naai de onderkant van mijn muiltjes eens dicht!’ In afwachting van het feest kunnen ze niet stil blijven zitten, wat ook weer grappig is. Maar zelfs de meisjes die de gekste bokkensprongen maken stappen plechtig in het rond – als monniken aan het hoofd van een processie – zodra ze hun feestgewaad dragen; daar zullen de zenuwen wel iets mee te maken hebben. Het is aandoenlijk om een ouder, tante of zus met zo’n meisje mee te zien stappen in de optocht, om haar kleren, waar nodig, keurig in orde te brengen.

Als je ziet dat iemand die er zijn zinnen op heeft gezet om kamerheer te worden, en die daar nog niet meteen aan toe is, op de dag van het feest al blauwgroen mag dragen, zou je maar willen dat hij het niet hoefde uit te trekken. Jammer genoeg is zijn gewaad niet van damast.¹

[4] *Dingen die hetzelfde betekenen, en toch anders klinken*

Monnikentaal.

Mannentaal.

Vrouwentaal.

Gewone mensen gebruiken gegarandeerd te veel woorden.

[5] ALS OUDERS VAN hun dierbare zoon een monnik maken, vind ik dat doodzielig. Die arme monniken – iedereen

1. Wie voor het bureau van de kamerheren werkte, zonder zelf de titel van kamerheer te dragen, mocht zich op deze ene dag hullen in de kleur (maar niet in de kostbare stof) die de kamerheren droegen.

denkt dat ze zo ongevoelig zijn als een stuk hout! Ze krijgen dat afschuwelijke monnikendieet voorgezet, en ook slapen is voor hen geen pretje. In hun jeugd zijn ze waarschijnlijk wel nieuwsgierig. Hoe kun je hun ook verbieden om naar binnen te gluren in een vrouwenvertrek? Maar ook daarvoor krijgen ze dan weer op hun kop. Exorcisten hebben het zwaarste leven van allemaal. Als zij van pure vermoeidheid ook maar eventjes indommelen, zegt iedereen: ‘Die doet niets dan slapen.’ Wat zullen ze zich onvrij voelen! Zo was het vroeger tenminste. Tegenwoordig hebben ze het veel makkelijker.

[6] TOEN HARE MAJESTEIT haar intrek nam bij Narimasa, de hofmeester, had hij de oostelijke toegang tot zijn woning verbreed tot een poort met vier zuilen, speciaal om de keizerlijke palankijn daardoor naar binnen te laten dragen.¹ Wij hofdames zouden door de noordpoort naar binnen worden gereden, en in de overtuiging dat daar geen paleiswachters zouden staan, dachten we dat we tot vlak bij de veranda zouden rijden, vanwaaruit we recht naar binnen zouden kunnen. Bij sommigen van ons was het haar volkomen in de war, en we deden dan ook geen enkele moeite om het te fatsoeneren. Helaas bleek de poort te klein voor onze palmsbladkoetsen,² zodat de gebruikelijke rieten matten werden neergelegd om ons te voet naar binnen te laten gaan. We vonden het vreselijk en waren razend, maar wat konden we doen? Tot overmaat van ramp stonden tal van hovelingen, en zelfs bedienden van lagere rang, bij het wachthuisje naar ons te staren.

Toen ik Hare Majesteit hierover vertelde, lachte ze en zei: ‘Dachten jullie soms dat je hierbinnen ook niet gezien zult worden? Hoe kunnen jullie zo onvoorzichtig zijn!’

1. In de achtste maand van het jaar 999 verhuisde Teishi naar de woning van Taira Narimasa, teneinde het keizerlijk paleis niet te bezoedelen met haar zwangerschap.

2. Elegante koetsen overdekt met een kap van gevlochten palmsbladjes, en door de hogere adel gebruikt bij bijzondere gelegenheden.

‘Maar hier kent iedereen ons,’ zei ik, ‘en sommigen zouden er juist van opkijken als wij ons opkalefaterden.’

‘Hoe dan ook,’ zei ik tot de andere dames, ‘hoe bestaat het dat een koets in een zo trotse residentie niet eens door de poort kan! Als de hofmeester komt, gaan we nog lachen!’

Ik was nog niet uitgesproken toen Narimasa verscheen. ‘Wees zo goed dit aan Hare Majesteit te geven,’ zei hij, en hij duwde haar inktsteen en enkele andere voorwerpen onder onze blinden door.

‘Foei, wat bent u een onverlaat!’ zei ik. ‘Hoe kunt u nou wonen in een huis met zo’n smalle poort?’

Hij lachte en zei: ‘Ik heb mijn huis laten bouwen in overeenstemming met mijn hofrang.’

‘Sommigen laten anders juist een extra grote poort aanleggen,’ zei ik.

‘Lieve help!’ riep Narimasa. ‘U denkt natuurlijk aan Yu Dingguo!¹ Zonder lange studie-ervaring zou ik deze verwijzing niet eens begrijpen. Ik kon u alleen maar volgen omdat ik mij zo’n beetje op het pad van de Chinese studie heb begeven.’

‘Uw *pad* stelde anders weinig voor,’ zei ik. ‘Er waren rieten matten voor ons neergelegd waarop wij allemaal door elkaar tuimelden – het was nogal eens een gedoe!’

‘Het lag vast aan de regen,’ zei hij. ‘Maar goed. Ik zal maar eens afscheid nemen, anders neemt u mij weer te grazen.’ En weg was hij.

‘Wat was er aan de hand?’ vroeg Hare Majesteit. ‘Hij was als de dood voor jou!’

‘O, niets. Ik heb alleen maar gezegd dat de koetsen niet naar binnen konden,’ antwoordde ik, waarna ik terugkeerde naar mijn kamer.

Ik deelde mijn vertrek met een aantal jongere dames, en

1. Narimasa’s geheugen laat hem in de steek: het was de vader van Yu Dingguo (een Chinese ambtenaar uit de westelijke Han-dynastie) die de toegangspoort tot zijn woning liet vergroten omdat hij grootse dingen verwachtte van zijn zoon.

aangezien wij allemaal doodop waren, gingen we maar naar bed. We logeerden in de oostelijke vleugel, en er zat geen slot op de schuifdeur aan de noordkant daarvan, die uitgaf op de westelijke buitenkamer, maar we hadden de moeite niet genomen om dat na te gaan. Als eigenaar van het huis was Narimasa er heel goed van op de hoogte. Hij opende onze deur en zei, keer op keer, met een eigenaardig schorre en doorslaande stem:

‘Mag ik even binnenkomen? Mág ik?’

Ik schrok wakker en keek om mij heen: de lamp achter ons staatsiegordijn zette onze hele kamer in het licht. Narimasa had de schuifdeur wel vijf duim opengeschoven. Onvoorstelbaar! Ik vond het zelfs nog grappiger toen ik mij realiseerde dat deze man, die normaal gezien niet eens van zulke geile streken zou drómen, dacht dat hij zich alles kon veroorloven omdat de keizerin bij hem logeerde.

Ik maakte de dame naast mij wakker en fluisterde: ‘Kijk die eens! Zoiets heb je nog nooit gezien!’

Ze keek op en barstte in lachen uit.

‘Wie is daar?’ riep ik uit. ‘We zien u wel staan, hoor!’

‘Nee nee,’ zei hij. ‘Ik wil alleen maar iets bespreken in mijn functie van heer des huizes.’

‘Ik had het over uw póórt,’ zei ik. ‘Ik heb u niet gevraagd om onze schuifdeur open te doen!’

‘Inderdaad,’ zei hij. ‘Daar wilde ik het nou net over hebben. Mag ik even binnenkomen? Mág ik?’

‘Foei, schaamt u zich niet?’ zei de dame naast mij lachend. ‘Natuurlijk mag u er niet in!’

‘Oei!’ riep hij, ‘er is een jongedame bij!’ Hij deed de schuifdeur weer dicht en verdween, waarna wij in luid gelach uitbarstten. Als hij de deur echt had willen openen, had hij toch zeker gewoon naar binnen kunnen komen. Wanneer een man vraagt om toegelaten te worden, welke dame antwoordt dan: ‘Ja, komt u maar’? Het was te gek voor woorden.

De ochtend nadien ging ik Hare Majesteit alles vertellen.

‘Zoiets heb ik nog nooit over hem gehoord,’ zei ze. ‘Hij

zal onder de indruk zijn geweest van jullie gesprek van gisteravond. Foei toch, je hebt die arme kerel echt voor schut gezet!’

Toen Hare Majesteit instructies gaf voor het ontwerp van de formele kleding voor de pagemeisjes in dienst van ons prinsesje, vroeg Narimasa: ‘En welke kleur had u gewild voor de jakjes die ze bovenop dragen?’¹

Opnieuw barstten we in gelach uit – en wie geeft ons ongelijk?

‘We kunnen Hare Hoogheid moeilijk een gewone maaltijd serveren,’ ging hij verder. ‘Ik stel voor dat we een *kleen* dienblad en een *kleen* staandertje gebruiken.’

‘Ja,’ zei ik, ‘dan kan zij des te beter bediend worden door meisjes met van die jakjes bovenop.’

‘Kom, kom,’ zei Hare Majesteit. ‘Je moet niet, zoals alle anderen, de draak met hem steken. Hij bedoelt het goed, hoor’ – woorden die mij diep raakten.

Net toen ik volop in de weer was, kreeg ik bericht dat de hofmeester mij dringend wilde spreken. Tot mijn genoegen zei Hare Majesteit: ‘Ik vraag me af hoe hij zich nu weer belachelijk zal maken. Ga maar horen wat hij te vertellen heeft!’ Ik staakte mijn arbeid en ging op weg.

‘Ik heb mijn broer, de raadsheer, verteld over die poort van enkele dagen geleden,’ zei Narimasa. ‘Hij was diep onder de indruk van uw woorden en drukte de wens uit om u bij gelegenheid te ontmoeten en eens ongedwongen met u te praten.’

Daar liet hij het bij. Ik wachtte met kloppend hart tot hij iets over het nachtelijke voorval zou zeggen, maar hij zei enkel: ‘Ik hoop nog eens rustig naar uw kamer te komen om u te ontmoeten.’ Toen vertrok hij.

‘Wat was er nou?’ vroeg Hare Majesteit, toen ik weer bij haar kwam. Daarop bracht ik verslag uit van Narimasa’s

1. De keizerin had haar tweejarige dochttertje meegebracht. Narimasa is blijkbaar niet vertrouwd met *kazami*, de juiste naam van een soort bovenkleding voor adellijke meisjes.

woorden. ‘Daarvoor had hij je toch niet speciaal hoeven te ontbieden!’ lachte een van de overige dames. ‘Hij had je toch ook wel kunnen aanspreken in een van de buitenkamers, of als je op je eigen kamer zat.’

Hare Majesteit zei: ‘Hij zal gedacht hebben dat het je plezier zou doen dat je lof was toegezwaaid door iemand die hij hogelijk bewondert. En daarom heeft hij je speciaal laten roepen.’

Ze zag er werkelijk schitterend uit toen ze dit zei.

[7] DE KEIZERLIJKE KAT behoorde tot de vijfde rang en werd ‘freule’ genoemd.¹ Omdat zij zo snoezig was, werd ze door Zijne Majesteit vertroeteld, maar op een dag had zij zich zomaar te rusten gelegd op de veranda, zodat Uma, de dame die op haar paste (zelf ook weer een freule) haar toeriep: ‘Foei, dat zijn geen manieren! Gauw weer naar binnen!’ De kat bleef echter lekker liggen slapen in het zonnetje, zodat de dame de paleishond riep om haar eens flink te laten schrikken. ‘Okinamaro!’ riep zij. ‘Kom hier! Je mag de freule bijten!’ Het domme beest kon zijn oren niet geloven en kwam meteen toegesneld, waarop de freule in paniek wegschoot tussen de blinden.

Zijne Majesteit zat net in de Keizerlijke Ontbijtkamer en schrok zich een hoedje. Hij drukte de kat tegen zich aan en riep zijn manschappen. Twee kamerheren verschenen: Tadataka en Narinaka. ‘Geef Okinamaro maar eens een flinke rammeling,’ zei de keizer, ‘en verban hem onmiddellijk naar het Hondeneiland.’²

Iedereen ging als een razende achter de hond aan, en ook Uma kreeg een standje van Zijne Majesteit. ‘Ik wil een andere kattenoppas,’ zei hij, ‘u deugt niet.’ Voortaan mocht ze zich niet meer in het bijzijn van Zijne Majesteit vertonen.

1. Zonder deze titel mocht de kat zich niet vertonen in het keizerlijke bijzijn.

2. Dit was blijkbaar een eiland voor zwerfhonden, in of vlak bij de rivier de Yodo.

Okinamaro werd gevangen en de wachters joegen hem het paleis uit.

Wij hadden allemaal met Okinamaro te doen. ‘Dat arme beest!’ riepen we uit. ‘Hij stapte altijd zo parmantig rond! En weet je nog? Op de derde dag van de derde maand heeft de secretaris-opzichter hem een krans gegeven van wilgentakken en perzikbloesems, en een ceintuur van kersenbloesems! Wie had er toen durven denken dat hem zóiets zou overkomen?’

‘En bij de maaltijden van Hare Majesteit zat hij altijd zo braaf aan haar zijde... Wat zullen we hem missen!’

Drie of vier dagen nadien, zo rond de middag, hoorden wij vreselijk hondengehuil. ‘Welke hond jankt er nou zo lang?’ vroegen we ons af. Een heleboel andere honden renden erop af, om te zien wat er aan de hand was. Een werkster kwam naar binnen gesneld en riep: ‘O, wat vreselijk! Twee kamerheren zijn het dier aan het aftuigen. Straks blijft hij er nog in! Zijne Majesteit had hem verbannen, maar hij is blijkbaar teruggekomen en nu wordt hij afgestraft.’

Het was, ocharme, Okinamaro. Iemand zei: ‘Tadataka en Sane-fusa zijn hem aan het afranselen’. We wilden hen net laten tegenhouden toen het huilen eindelijk ophield. ‘Hij is dood,’ werd er gezegd. ‘Ze hebben hem achter het wachthuis gooid en hem daar laten liggen.’

Die avond, toen wij allemaal om Okinamaro zaten te treuren, verscheen er een hond die vreselijk toegetakeld was. Hij was helemaal opgezwollen, beefde verschrikkelijk en zag er door en door ellendig uit. ‘Zou dit Okinamaro kunnen zijn?’ vroegen we ons af. ‘Wat voor een andere hond die er zo uitziet zou hier op dit uur van de dag rondlopen?’

We riepen: ‘Okinamaro!’ maar de hond reageerde niet. Sommigen dachten: het is ’m!, anderen meenden van niet. ‘Ukon¹ zal hem wel herkennen,’ zei Hare Majesteit. ‘Laat haar roepen.’

Ukon maakte haar opwachting, de keizerin wees naar het dier en vroeg: ‘Is dit Okinamaro?’

1. Een hofdame uit het gevolg van de keizer.

‘Hij heeft er zeker iets van weg, maar wat ziet hij er afstotelijk uit! Okinamaro hoef je maar te roepen en hij komt blij op je af gesprongen, maar deze hond reageert helemaal niet. Ik denk dat het een andere is. Ze zeiden toch dat ze Okinamaro doodgeslagen hadden, en zijn lijk weggegooid? En met zijn tweeën nog wel... Hoe zou hij zoiets kunnen overleven?’

Deze woorden stemden de keizerin zeer treurig.

Toen het donker werd, gaven we de hond wat voer, en aangezien hij daar niets van wilde, kwamen we tot de conclusie dat het om een ander dier ging, en daar lieten we het maar bij, maar de volgende ochtend, toen Hare Majesteit toilet maakte en haar haar verzorgde, mocht ik de spiegel voor haar vasthouden, en waarachtig, daar zag ik dezelfde hond zitten, aan de voet van een houten zuil. ‘Ach, die arme Okinamaro,’ prevelde ik. ‘Wat hebben ze hem gisteren toch afgerost! Ik kan er maar niet overheen dat hij dood is! In wat voor gedaante zal hij herboren worden? Hoe ellendig zal hij zich niet hebben gevoeld!’

Daarop begon de hond in kwestie over heel zijn lijf te beven en stortte menige traan. Ik kon mijn ogen haast niet geloven – het was dus toch Okinamaro! Ik had groot medelijden met hem, omdat hij zich de avond tevoren niet bekend had willen maken, maar tezelfdertijd vond ik dit iets buitengewoons. Ik legde de spiegel ter zijde en zei: ‘Zo, ben jij dus toch Okinamaro?’ Waarop hij zich aan mijn voeten wierp en opgewonden begon te blaffen. Ook Hare Majesteit begon van pure opluchting te lachen. Ze liet Ukon komen en legde haar uit wat er gebeurd was. Zo groot was de algemene vreugde dat zelfs Zijne Majesteit ervan hoorde en in eigen persoon naar ons toe kwam.

‘Niet te geloven dat zelfs een hond zo fijngevoelig kan zijn,’ lachte hij. Ook zijn hofdames hadden gehoord wat er aan de hand was en kwamen allemaal een kijkje nemen, en deze keer kwam de hond naar ons toe zodra wij hem riepen.

‘Zijn kop is helemaal gezwollen,’ zei ik. ‘Konden we maar iets voor hem doen!’

‘Nu zien we aan wiens kant je staat,’ werd er gelachen, maar het nieuws bereikte ook Tadataka.

‘Is het hem echt?’ riep deze vanuit de Tafelkamer. ‘Laat mij eens even kijken!’

‘O nee!’ riep ik. ‘Geen sprake van! Prent hem maar in dat het om een heel ander beest gaat.’

‘Ik krijg hem nog wel te pakken,’ zei Tadataka. ‘Je kunt hem niet eeuwig verbergen.’

Na verloop van tijd werd Okinamaro gratie verleend en alles was weer bij het oude. Iets charmanter of aangrijpenders dan het ogenblik waarop hij begon te beven en huilen omdat ik medelijden met hem toonde kan ik me niet voorstellen. Normaal gesproken verwacht je toch enkel van mensen dat zij door andermans woorden tot tranen toe worden geroerd!

[8] OP NIEUWJAARSDAG EN de derde dag van de derde maand verwacht je een heldere hemel.

Op de vijfde dag van de vijfde maand reken je op bewolking.¹

Ook op de zevende dag van de zevende maand horen er wolken te staan, maar 's avonds krijg je een klare hemel, met een stralende maan en veel sterren.²

Het is ook charmant als het zachtjes begint te regenen op de ochtend van de negende dag van de negende maand. De chrysanten zitten helemaal onder de dauw, zodat de vloszijde die ze overdekt doorweekt is, en des te meer door-drenkt van bloemengeur.³ De volgende ochtend regent het

1. Op deze dag vond het Kalmoes-feest plaats, dat in sectie 37 wordt beschreven.

2. Op deze dag werd het Tanabata-feest gevierd: de enige dag van het jaar waarop (volgens de legende) twee sterren (de Weefster en de Ossenhoeder) de Eksterbrug mochten oversteken om elkaar te ontmoeten.

3. Men geloofde dat chrysantendauw de ouderdom tegenging, vooral tijdens het Chrysanten-feest, dat plaatsvond op de negende dag van de negende maand. Op de vooravond van dit feest werden de chrysanten met vloszijde overdekt.

niet meer, maar het blijft bewolkt en het lijkt alsof het ieder moment weer kan gaan regenen.

[9] HET IS SCHITTEREND wanneer de edelen Zijne Majesteit officieel komen bedanken voor de bevorderingen die zij hebben ontvangen. Daar staan ze tegenover de keizer, met de lange sleep van hun hofgewaad achter hen aan. Ze maken een diepe buiging en zwaaien met hun brede mouwen – heel feestelijk!

[10] DE OOSTVLEUGEL VAN het Tijdelijke Paleis stond bekend als ‘het Noordkwartier’.¹ Er groeide een trotse perenboom, en we vroegen ons af hoe groot hij was. ‘Konden we hem maar omhakken,’ lachte waarnemend kapitein Narinobu. ‘Dan konden we hem aanbieden als takkenwaaier aan bisschop Jōchō... want die is enorm!’² De bisschop werd benoemd tot abt van de Kōfuku-tempel in Nara, en op de dag dat hij officieel zijn dank kwam betuigen, maakte Narinobu deel uit van de paleiswacht aan het hoofd van de processie. De bisschop leek zelfs nog reusachtiger dan anders, want hij droeg teenslippers met heel hoge hakken. ‘Waarom heb je hem zijn takkenwaaier niet gegeven?’ vroeg ik na zijn vertrek aan Narinobu.

‘Nou, jij hebt een goed geheugen!’ lachte die.

‘Geen hofgewaad lang genoeg voor bisschop Jōchō en geen jakje kort genoeg voor heer Sukuse’ zegt het helemaal!

1. Vanwege een brand in het keizerlijk paleis nam het hof in het jaar 1000 zijn intrek in een villa aan de Eerste Laan. Daar gaf men alle traditionele paleisnamen aan gebouwen die eigenlijk in een andere windrichting lagen.

2. Niemand weet precies wat een ‘takkenwaaier’ is; waarschijnlijk maakt Narinobu hier een simpel grapje over Jōchōs enorme gestalte.

[11] *Bergen*¹

De Ogura-berg. De Kase-berg. De Mikasa-berg. De Konokure-berg. De Iritachi-berg. De Wasurezu-berg. De Sue-no-matsu-berg. De Zwicht-berg. (Je vraagt je af wáár hij voor zwicht!) De Itsuhata-berg. De Kaeruberg. De Nochise-berg. De Asakura-berg. (Wat aardig dat hij ‘de andere kant op kijkt!’) Ook de Ōhire-berg heeft zo zijn charme, waarschijnlijk omdat hij gedachten oproept aan de dansers op het bijzondere feest van het Iwashimizu-schrijn en het winterfeest aan het Kamoschrijn.²

De Miwa-berg bevalt mij zeer. De Tamuke-berg. De Machikane-berg. De Tamasaka-berg. De Miminashi-berg.

[12] *Markten*

De Tatsu-markt. De Sato-markt. De Tsuba-markt. (Vind ik heel bijzonder, want de provincie Yamato is rijk aan markten, en het feit dat alle pelgrims naar Hase juist dáár overnachten wijst op een bijzondere band met de Kannon.) De Ofusa-markt. De Shikama-markt. De Asuka-markt.³

1. Veruit de meeste bergen die de auteur vermeldt liggen in de omgeving van de voormalige hoofdsteden Nara en Kyoto, of ze zijn louter legendarisch en er is niets bekend over hun precieze ligging. Sommige zijn niets meer dan heuvels, en niet eentje komt voor op de lijst met ‘de honderd beroemdste bergen van Japan’ uit onze tijd, met uitzondering van de Wasurezu-berg, die tegenwoordig bekendstaat als de Zaō-berg (in Yamagata). Net als in de hieropvolgende lijstjes (13-18) lijkt Sei Shōnagon vooral geïnteresseerd in zonderlinge namen, of in namen die voorkomen in de poëtische traditie – in de meeste gevallen omdat ze zich makkelijk lenen tot woordspelingen.

2. De berg werd bezongen in een lied van de dansers.

3. Voor zover bekend, liggen de hier vermelde markten allemaal in de omgeving van de stad Nara, behalve de Shikama-markt, die gehouden wordt in Himeji. De Kannon-tempel te Hase (of Hatsuse) was een vooraanstaand pelgrimsoord. *Genji*-lezers herinneren zich wel-